Proje Ana Alanı : Değerler Eğitimi

Proje Tematik Alanı : Değerler Eğitimi

Proje Adı (Başlığı) :

ŞEFKAT ABİDELERİ BİMARHANELERDEN YÜKSELEN ŞİFÂ NAĞMELERİ VE MATERYALİMİZ

Özet:

İnsanlar ihtiyaçları doğrultusunda dinleyici, besteci ya da yorumcu olarak müzikle iç içe olmuşlardır. İnsanların hayatı boyunca sağlıklı, huzurlu ve mutlu olmalarında müziğin önemi büyüktür. Müziğin insanlar üzerindeki psikolojik etkisinin yanında fizyolojik etkileri de vardır. Bu yüzden geçmişte ve günümüzde müzikle tedavi yöntemleri kullanılmıştır. Osmanlı ve Selçuklu döneminde akıl hastalarının su ve müzikle tedavi edildiği Bimarhaneler vardır. Bu şefkat abideleri Bimarhanelerden yükselen şifa nağmeleri insanlığa sevgi, merhamet, vefa, yardımlaşma, dayanışma, iyilik ve hoşgörü gibi değerleri hatırlatıp ve insanlığa şifa, huzur ve mutluluk sunmaktadır.

Projemizle tarihimizdeki şefkat abideleri Bimarhanelerimizden yükselen şifa nağmeleri sayesinde; sevgi, merhamet, yardımlaşma, dayanışma, iyilik ve hoşgörü gibi değerlerimiz ve ruh sağlığımız konusunda farkındalık oluşturmak için bir eğitim materyali geliştirilmiştir.

Bu proje ile günümüzde unutulmaya yüz tutan geçmişte atalarımızın uyguladığı değerlerimize değer katan müzikle tedavi yöntemini tanıtılması, günümüzde de uygulanabilirliğine katkı sağlaması ve animasyonlu materyal oluşturulması amaçlanmıştır.

Araştırmamızda kütüphane, internet ortamında e-kitap, tez ve arşiv çalışmalarıyla kaynak eserler tespit edilmiş ve bunlar taranarak ilgili bilgiler toplanmıştır. Daha sonra Osmanlı darüşşifalarından kısmen veya tamamen mevcut olanlar taranmış, Amasya Bimarhane'si incelenmiş ve gerekli notlar alınmıştır. Bu çalışmalarda, görsel materyale büyük önem verilmiş ve çeşitli bilgisayar programları yardımıyla Name-i Şifa isimli hem eğlendirirken hem öğreten bir anasayfa ve arayüzlerden oluşan resim, yazı, hareketli animasyon, müzik ve videodan oluşan animasyon oluşturulmuştur.

Projemizle müzikle tedavi ile ilgili her türlü dokümanı bir araya getirip, eğlenerek öğrenilebilecek bir animasyon oluşturulmuştur. Aynı zamanda kültürel değerlerimiz ve ruh sağlımız konusunda farkındalık oluşturacak materyalimiz hazırlanmıştır. Materyalimiz hakkında öğrenci arkadaşlarımız ve öğretmenlerimizden olumlu dönütler alınmıştır.

Anahtar kelimeler: Değerler, müzik, tedavi, bimarhane, materyal

Amaç:

Projemizle tarihimizdeki şefkat abideleri Bimarhanelerimizden yükselen şifa nağmeleri sayesinde; sevgi, merhamet, yardımlaşma, dayanışma, iyilik ve hoşgörü gibi değerlerimiz ve ruh sağlığımız konusunda farkındalık oluşturmak için bir eğitim materyali geliştirilecektir. Projemizle değerlerimiz ve kültürümüze katkı sağlayan Bimarhaneler ve müzikle tedavi ile ilgili her türlü dokümanı bir araya getirip, eğlenerek öğrenmeye katkı sağlayacak bir interaktif materyal oluşturulmuştur.

1. Giriş:

Çağın getirdiği hızlı yaşam ve bireyselleşme toplumun birçok değerine zarar vermektedir. Ahlaki değerleri olmayan bir toplum, yozlaşmaya ve zamanla yok olmaya mahkûmdur. Bunun bilincinde bir nesil yetiştirebilmek için tarihten gelen birikimlerimizi dikkate alıp, bu değerlerin sıkça vurgulanması, yaşanması şarttır

İnsan, sosyal bir varlık olarak, yaşadığı toplumun değerlerini, tutumlarını, inançlarını alarak, toplumsal değerleri kazanarak ancak topluma uyum sağlayabilmektedir (Tural, 1992). Günümüzde, bilgi temelli ekonomi toplumunda öne çıkarılan en önemli nokta, bireylerin akademik açıdan donanımlı hale gelmeleridir. Bu durum, eğitim sürecinde ne yazık ki, çoğu zaman akademik başarıya ve sınavlara aşırı derecede odaklanmaya ve değer aktarımının ihmal edilmesine sebep olmaktadır. (Akbaş, 2004).

İnsanlar ihtiyaçları doğrultusunda dinleyici, besteci ya da yorumcu olarak müzikle iç içe olmuşlardır. İnsanların hayatı boyunca sağlıklı, huzurlu ve mutlu olmalarında müziğin önemi büyüktür. Eski çağlardan günümüze kadar insanlar üzerinde önemli bir yere sahip olan müzik; insanların yaşadıkları duygularını, üzüntülerini, sevinçlerini, melodi ve ritimlerle belirli bir düzen içerisinde değerlendirerek anlatmaya çalışmıştır. Bundan dolayı müzik, evrensel bir iletişim gücüne sahip olan ve hiçbir konuda ayrım yapmadan her tür millete, farklılık gözetmeksizin her çağdan insana tesir eden etkili bir alandır (Ak, 1997).

Eski uygarlıklardan beri insanlar, bedensel ve ruhsal problemlerine çözüm üretebilmek için yüzyıllarca birçok tedavi yöntemleri denemiş ve kullanmışlardır. Tarih boyunca askeri, dini, büyü ve eğlence için yapılan müzik ise hastaların sıkıntılarına çare olmak amacıyla sıklıkla başvurulmuş bir yöntem olmuştur (Karahan, 2006).

Musiki, toplumları duygusal ve düşünsel olarak etkileyen bir özelliğe sahip olmasından kaynaklı manevi duyguların güçlenmesinde etkili olmuştur. Buna bağlı olarak musikinin rahatlatıcı ve dinlendirici etkisinin olduğu tespit edilmiştir. Musiki, toplumları duygusal ve düşünsel olarak etkileyen bir özelliğe sahip olmasından kaynaklı manevi duyguların

güçlenmesinde etkili olmuştur. Buna bağlı olarak musikinin rahatlatıcı ve dinlendirici etkisinin olduğu tespit edilmiştir (Somakcı, 2003).

Günümüzdeki tüketim kültürünün oluşturduğu pop kültürü ve müziği insanların ruh sağlığının bozulmasındaki en önemli faktörlerden biridir. Geçmişten günümüze aktarılan bu şifa nağmelerinin kültürümüze, değerlerimize ve ruhsal sağlığımıza katkıda bulunacağına inandığımız müziğini genç nesillere tanıtıp, özendirmek amaçlanmıştır. Projemizin diğer çalışmalardan özgünlüğü ise değerlerimize katkı sağlayan şifa abideleri Bimarhanelerde müzikle tedavi ile ilgili her türlü dokümanı bir araya getirip, eğlenerek öğrenilebilecek bir interaktif materyal oluşturulmuştur. Aynı zamanda kültürümüz, değerlerimiz ve ruh sağlımız konusunda farkındalık oluşturacak bir materyaldir.

Hedefler:

1.Bimarhanelerimizden yükselen şifa nağmeleri sayesinde; sevgi, merhamet, vefa, yardımlaşma, dayanışma, iyilik ve hoşgörü gibi değerlerimiz ve ruh sağlığımız konusunda farkındalık oluşturmak.

2.Değerlerimiz ve kültürümüz konusunda eğlenerek öğrenmeye katkı sağlayan bir interaktif materyal oluşturmak.

3.Tarihi değerlerimiz olan müzikle tedavi mekânlarımızı tanıtmak.

4.Geçmişte Bimarhanelerde uygulanan müzikle tedavi yöntemlerini tanıtmak.

5.Geçmişte belirlenen hangi müziğin hangi hastalığa iyi geldiği ve nasıl uygulandığı hakkında bilgilendirmek.

6.Günümüzdeki tüketim kültürünün oluşturduğu pop ve bozulan ruh sağlıklarının yanında geçmişten günümüze daha kalıcı, tedavi edici ve ruhsal dengemize katkıda bulunacağına inandığımız müziğimize gençlerimize tanıtıp ve özendirmek.

7.Müzikle tedavinin son yıllarda bir tedavi yöntemi olarak öneminin artmasının ve modern hastanelerde hastalara uygulanmasının müzikal geçmişi ve derinliği olan Türk toplumumuzdaki yerine ve birikimine dikkat çekmek istenmiştir.

8.Günümüzde alternatif bir tedavi yöntemi olarak kullanılan müzikle tedavinin geçmiş yüzyıllarda başka toplumların hastalıklarda müziğin tesirini önemsemediği zamanlarda atalarımız tarafından müziğin bir tedavi unsuru olarak görülüp uygulandığı vurgulanmaya çalışılmıştır.

1.1.Müzik

Müzik, Yunanca asıllı bir kelimedir ve dünyanın her yerinde aynı anlamı taşır. “Musica’’, eski Yunancada ‘mousike’ veya ‘mousai’ kelimelerinden köken almıştır. Birçok araştırmacı

bu kelimenin ‘muse-melek’ anlamına geldiğini savunur (Çoban, 2005). Günümüz müzik biliminde ‘müz’, müziğin dilini oluşturan ve gözle sessiz okunabilen grafiksel simgelerdir (Anonim, 1986).

1.2. Müzikle Tedavinin Tarihi

Müzikle tedavinin binlerce yıl öncesine dayalı bir tarihi vardır. Tarihsel olarak konuya baktığımızda çok eski dönemleri araştırmamız gerekir. İlk insanlar doğada, evrende iyi ve kötü ruhların bulunduğunu, kötü ruhların da hastalık yaptığını düşünmüşlerdir. Hastalık yapan kötü ruhlardan kurtulmak için büyücülerden faydalanmışlardır. “Büyücüler hastanın bedenine ve ruhuna yerleşen kötü ruhun sesini, şarkısını bulup hastayı iyileştirmek için tef çalarak, şarkı söyleyerek, dans ederek, ruhlarla bağlantı kurar ve kötü ruhları kovmaya çalışırlardı. Bunların en bilineni Moğol ve Sibirya’da yaygın bir din olan Şamanizm’in din adamı Şamanlardı” (Ak, 2007)

1.3. Türk-İslam Medeniyetinde Bimarhaneler (Darüşşifalar)

Tıp bilgileri insanlık tarihinin başından bu yana var olmuştur. Eski insanlar ile ilk topluluklar ihtiyaçları için olması gereken tıp bilgilerine buluş yoluyla sahip olmuşlardır. İnançların tesiriyle tıp bilimi zamanla tercih edilmemeye başlamıştır. İnsanlar bu dönemde çoğunlukla sihir ile büyüyü uygulamayı yeğlemişlerdir (Bolak, 1950).

Darüşşifa sözcüğü şifa yurdu olarak bilinmektedir (Devellioğlu, 1978). Bunun yanı sıra Anadolu'da şifahanelere verilen isimler ise maristan, darüşşifa, dar-üs-sıhha, bimaristan, darü't-tıb v.s gibi adlar kullanılmaktadır. Özetle söylemek gerekirse Darüşşifa adı verilen kurumların verdiği hizmet insanların sağlıklarını iyileştirmeye yöneliktir (Cantay, 1992).

Sağlık kurumları arasında Bimaristan ismiyle bilinen kuruluş en çok Darüşşifa isminin yerine kullanılmaktadır. Bimaristan kavramının anlamını incelemek gerekirse "mar" ekinin anlamı yılandır, "maristan" ekinin anlamı da yılan evidir. Yani Bimaristan sözcüğünün genel anlamı olarak yılan yurdu denilmektedir. Başka bir görüş ise Bimaristan sözcüğünün ilk eki olan Bimar, Farsça bir kavramdır ve Farçada hasta anlamına gelmektedir (Kemaloğlu, 2014).

Darüşşifaların Genel Özellikleri:

Anadolu'nun şefkat anıtları İslamiyet'in uygarlığı zamanında şekillenmiştir. Buralarda haftanın belirli günlerinde poliklinik hizmeti ve yatarak tedavi bulunmaktadır. Bu kuruluşlarda din, dil, ırk ayrımı yapılmadan kişilere sağlık yardımı yapılmakta ve kalacak yeri olmayan herkes kalabilmektedir.

Genel olarak Selçuklu ve Osmanlı döneminde darüşşifaların yapısı birbirlerinin aynısı gibidir. Aralarındaki fark, Selçuklu dönemindeki darüşşifaların yapısı sağlam ve gösterişli iken, Osmanlı döneminde ise ince hatlı ve daha işlevseldir.

Selçuklu döneminde yapılmaya başlanan ve Osmanlı döneminde de geliştirilerek yapımı sürdürülen darüşşifalar şunlardır:

Sivas İzzeddin Keykavus Dârüssıhası, Çankırı Cemaleddin Ferruh Darülafiyesi, Kastamonu Ali bin Süleyman Maristanı, Tokat Muineddin Pervane Darüşşifası, Amasya Anber bin Abdullah Darüşşifası, Mardin Necmeddin İlgazi Maristanı, Konya Darüşşifası (Maristan-ı Atik), Konya Aleddin Darüşşifası, Aksaray Darüşşifası, Silvan Darüşşifası, 2.Eski Malatya Darüşşifası, Akşehir Darüşşifası, Erzincan Darüşşifası, Kastamonu Atabey Darüşşifası, Kütahya Darüşşifası, Sivas Şehzadeler Darüşşifası, Harput Darüşşifası, Kars Darüşşifası, Kemaleddin Karatay Darüşşifası, Kastamonu Pervaneoğlu Ali Darüşşifası, Yıldırım Darüşşifası (Acıduman, 2010).

Özellikle müzikle tedavi için kurulan merkezler ise şunlardır: Amasya Darüşşifası, Divriği Ulu Camii ve Darüşşifası, Edirne Sultan II.Bayezid Darüşşifası, Fatih Darüşşifası, Kayseri Gevher Nesibe Tıp Medresesi, Süleymaniye Tıp Medresesi ve Şifahanesi ve Şam Nureddin Zengi Şifahanesi'dir (Çoban, 2005).

Amasya Darüşşifası:

Amasya Darüşşifası**,** 1308- 1309 yılları arasında İlhanlı Sultanı Olcayto Mehmet Hüdabende ile eşi İlduş (Yıldız) Hatun adlarına yapılan tarihi bir eserdir. Osmanlı Devletinin Amasya'yı alması ile bu darüşşifanın içerisindeki eczacılar, doktorlar ve hizmet şekli kesinlikle değişmemiştir. Amasya darüşşifasının genel görünümü ise şu şekildedir: Avlu dahilinde birçok oda vardır. Binanın genel şekli dikdörtgene benzemektedir. Darüşşifanın üst kısmı çatı-tonoz ile kaplıdır. Bu darüşşifanın iki tarafı tuğlalar ile döşeli büyük bir pencere vardır (Turabi, 2015).

Resim 1.1. Amasya Darüşşifası'nın Girişi ve Avlusu

1.4. İslam Kültüründe Müzikle Tedavi

Türklerin tarihsel geçmişine bakılacak olursa müziğe olumlu anlamda değer katmışlardır. Ancak, İslamiyet'i kabul ettikten sonra müziğin dinin vazifelerinden uzaklaştıracak bir etken olarak görmüşlerdir bunun yanı sıra müziğin insanları zevke ve sefa iteceğini düşünülmüştür. Peygamber efendimiz ezanın hoş bir seda ile okunmasını güzel karşılaması sonucunda Türklerin müziğe bakış açısı zamanla değişmiş ve gelişmiştir. İslamiyet'i kabul ettikten sonra yoğun bir kültürleşme sürecine girdiğimiz coğrafyalarda müzikte bu süreçten payını alarak yoğun bir etkileşim ve gelişim sürecine girmiştir (Koç, 2019)

İslam dininde müziğin önemli bir yer tutardı. İslamiyet'in ilk yıllarında Bilal-i Habeşi son derece güzel sesi ile okuduğu ezanla ümitsizlere ümit verir, bütün şehir halkı büyülenirdi (Adasal, 1978). İslam Medeniyeti 800'lü yıllardan sonra çeşitli alanlarda güçlenip gelişmeye başlamış; bununla beraber her türlü bilimsel faaliyetlerin yanı sıra hekimlik alanında da önemli gelişmeler yaşanmıştır. **Ebu Bekir Râzî'nin** "Kitâbu'l-Havî", **Ali bin Abbas El-Mecûsî'nin** "Kâmilü's- Sinâati't-Tıbbiyye", **Ali bin İsâ El-Kehhâl'in** "Tezkiretü'l-Kehhâlîn", **Ebu'l-Kâsım Zehravî'nin** "Kitab-al-Tasrîf", **İbni Sinâ'nın** "El-Kânûn fi't-Tıb" adlı kitapları Batı dillerine çevrilmiş ve ders kitabı olarak uzun yıllar boyunca batı tıp eğitiminde faydalanılmıştır (Ağırakça, 2008).

El Musiki, El-Kelam fi'l Musiki, Kitabü fi İhsasi'l-İka ve'l-Musiki'l Kebir isimli eserleri **Farabi**'nin musikiye dair yazdığı başlıca eserleridir." (Uludağ, 1976). Musikiye dair yazdığı eserlerde, sesin ve musikinin fizyolojik esaslarını Yunan nazariyatçılarından daha esaslı bir şekilde incelemiştir. **Farabi**, *Musiki'l Kebir* adlı eserinde, **Kindi**'nin müzikle bir genci nasıl iyileştirdiğini anlatmaktadır. Musiki bilimi ve icrasında, tıpta, astronomide ve fizik biliminde engin bir birikime sahip olan **Farabi**, bu bilimlerin birbirleriyle olan ilişkisini özellikle musikinin diğer bilimlerle olan ilişkisini araştırmıştır (Somakçı 2003).

Astrolojik olarak da yine her burcun bir makamı bulunmuştur. Eski Türk hekimlerinden Şuuri'nin "Tadil-i Emzice" adlı kitabında musikinin bütün hastalık ve ağrılara iyi geldiğini ilim ve fen adamlarının desteğini alarak beyan etmiştir.

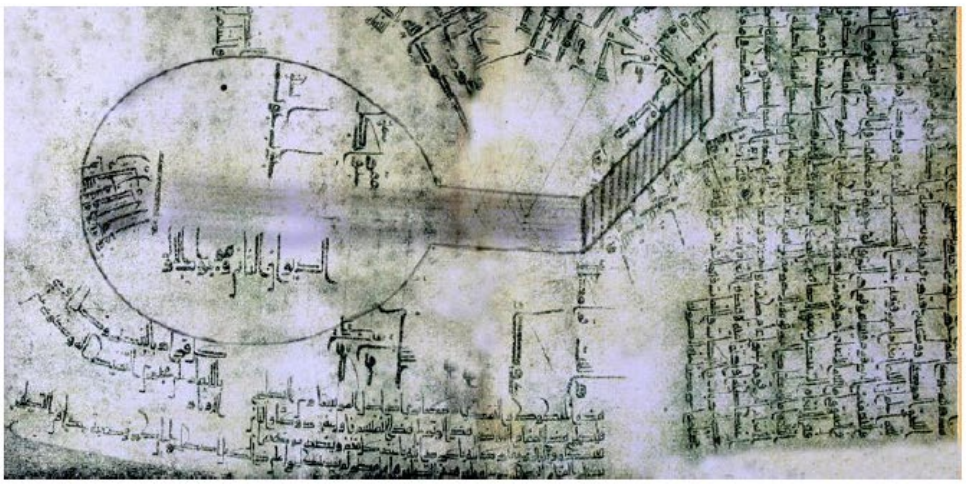

Resim 1.2. Farabinin udu (T.Ü.Sultan II. Bayezit Külliyesi Sağlık Müzesi)

Türk İslam tarihinin önemli bilginlerinden **İbni Sina** (980-1037), musikinin insan bedenine etkisini incelemiştir. "Tedavinin etkili olması hastanın akli ve ruhi dengesini artırmak için çevresinin sevimli hale getirilmesi gerektiğini keşfetmiş, bunun için de musiki dinlemenin en etkili yollardan biri olacağını savunmuştur. Araştırmalarında kaynak olarak sık sık **Farabi**'ye başvuran **İbni Sina** müzik notalarının insan ruhu halindeki iniş çıkışları temsil ettiğini tespit etmiştir. Ona göre müziği bize hoş gösteren işitme gücümüz değil, o bestede çeşitli telkinler çıkaran idrak yeteneğimizdir. Yani müziğin bizde uyandırdığı duygulardır (Turabi,2004).

1.5. Selçuklu ve Osmanlılarda Müzikle Tedavi

Türklerde Orta Asya'dan gelen şaman ve baskıların müzikle tedavi geleneği Selçuklu ve Osmanlı döneminde yavaş yavaş bireysel yöntemlerden uzaklaşarak hastane ortamlarına girmiştir. Müziğin kullanıldığı bilinen ilk hastanenin Şam'da kurulduğuna dair yaygın bir görüş vardır. 1154 tarihinde Selçuklu Türk Atabeyi Nureddin Zengi tarafından yaptırılan bu hastanede, akıl hastaları dönemin hekimlik bilgilerinin yanında ayrıca müzikle tedavi de etmekteydiler (Terzioğlu, 2003).

1.6. Müziğin İnsan Üzerindeki Etkileri

İnsanlar müziği, yaşama renk ve çeşni katan ve gönülleri eğlendiren bir araç olarak görmüş ve ruhsal rahatlama aracı olarak kullanmışlardır. Güzel sanatların ve özellikle müziğin insanı sakinleştirici ve huzur verici bir özelliği olduğuna inanmışlardır (Altınölçek, 1998)

Müziğin, insan beyninde mutluluk, neşe, elem, öfke ve nefret gibi algılamalarla ilgili duygusal alanları yakından etkilediği ve bu doğrultuda insan üzerinde önemli bir etki yarattığı bilinen bir gerçektir. Müzik insanları dinlendirir, eğlendirir, ayrıca neşe ve hüzün kaynağıdır.

Kulağımıza ulaşan etkili sesler ve melodiler bizleri farklı ruh halleri içine sokabilir. Bu da bizlerin hem ruhsal hem de biyolojik halimizi yakından etkiler (Şengül, 2008).

Müzik evrensel bir fenomendir, her yaştan ve her kültürden insan müzik dinler, icra eder Çoban, 2005). İnsanlık tarihi boyunca müzik genellikle kabul gören bir fenomen, müzisyen de saygı ve destek gören bir toplum ferdi olarak tanınır. (Güvenç, 1985).

Müzik, ruh hallerini ve duyguları rahatlatıcı ve canlandırıcı özelliktedir. Gerçek ruh halini yükseltip doruk noktasına getirebilir ya da onu silip giderebilir. Müziğin bu özellikleri birer terapi faktörü sayılmaktadır (Altınölçek, 1998).

1.7. Tedavide Müzik

İnsanlar, yüzyıllar boyunca hastalıkları tedavi etmek için çeşitli çareler aramışlar; bulundukları toplulukların imkânları çerçevesinde bazı hastalıkların nedenlerini bulmuş ve kendi kültür sınırları içinde farklı tedavi yolları denemişlerdir. İnsanoğlu müziği de bu tedavi yöntemlerinin arasına eklemiştir. Özellikle ruhsal ve beyinsel rahatsızlıklarda müzikle tedavi değişik zamanlarda, değişik kültürlerde, çeşitli sağaltıcılarca uygulanmıştır.

"Müzik, toplumların töre ve inançlarına göre büyü, din ve rasyonel düşünce sistemine bağlı olarak tedavide kullanılmıştır. Müziğin büyüsel gücü ile hastası arasında iletişim kurmaya çalışan terapist, yüzyıllar içinde büyücü, rahip, hekim ya da müzik uzmanı olarak değerlendirilmiştir" (Altınölçek, 1998).

İnsanlar, müzikle yalnızca iletişim kurmakla kalmamış, müziği psikolojik sorunlarını gidermek için bir yardımcı araç olarak da kullanmışlardır ve böylece, müzikle tedavi ortaya çıkmıştır.

Resim 1.3. Eski Türklerde müzikle tedavi (R. Oruç Güvenç,Dur Yolcu,s.142)

1.8. Günümüz Dünyasında Müzik Terapi

Dünyanın birçok yerinde, farklı klinik ortamlarında yapılan müzikle tedavi nöroloji, kardiyoloji, onkoloji ve psikiyatri gibi klinik alanlarında etkin şekilde kullanıldığı gibi, özürlü insanların topluma kazandırılmasında da önemli işlevler üstlenmektedir.

2.Yöntem:

Araştırmamızda kütüphane, internet ortamında e-kitap, tez ve arşiv çalışmalarıyla kaynak eserler tespit edilmiş ve bunlar taranarak ilgili bilgiler toplanmıştır. Daha sonra Osmanlı darüşşifalarından kısmen veya tamamen mevcut olanlar taranmış, Amasya Bimarhane'si incelenmiş ve gerekli notlar alınmıştır. Bu çalışmalarda, görsel materyale büyük önem verilmiş ve çeşitli bilgisayar programları yardımıyla Name-i Şifa isimli hem eğlendirirken hem öğreten bir anasayfa ve arayüzlerden oluşan resim, yazı, hareketli animasyon, müzik ve videodan oluşan animasyon oluşturulmuştur.

4. Proje İş-Zaman Çizelgesi

	AYLAR									
İşin Tanımı	**Nisan**	**Mayıs**	**Haziran**	**Temmuz**	**Ağustos**	**Eylül**	**Ekim**	**Kasım**	**Aralık**	**Ocak**
Literatür Taraması	X	X	X	X						
Arazi Çalışması			X	X	X	X				
Verilerin Toplanması ve Analizi				X	X	X	X			
Proje Raporu Yazımı								X	X	X

3. Bulgular:

Bu konuda önemli belge ve bilgilerin bulunduğu kaynaklar taranarak veriler toplanmıştır. İlgili kaynaklar taranarak inceleme ve araştırma yapılmıştır. Bimarhaneler konusunda çalışma yapılmıştır. İlgili makamlar araştırılmıştır. Bu çalışmalar, fotoğrafla belgelenmiş olup bütün bu veriler derlenip değerlendirilerek sonuca varılmış ve interaktif materyal hazırlanmıştır.

Gözlem ve arşiv taramalarıyla elde edilen bilgiler, darüşşifada müzik terapinin insan psikolojisinin etkisi üzerinedir. Akustiği ve mimari özellikleri nedeniyle ortamda çalan Türk tedavi musikisinin makamları taş duvarlarda yankılanarak insan ruhunu rahatlatıcı bir etkiye dönüşmektedir. Hem psikolojik rahatsızlığı olanlar hem de ziyaretçiler, müziğin bu

tınılarından rahatlamakta ve kendilerini iyi hissetmektedirler. Bu da müziğin etkisinde mekânın önemini ortaya koymaktadır.

Farabi, Müziğin fizik ve astronomi ile ilişkisini "Musiki'ül-Kebir" adlı eserinde açıklamaya çalışmıştır.

Bu eserinde Farabi, Türk Müziği makamlarının insan ruhuna yarattığı etkileri bölümlendirerek:

1. "Buselik makamı: İnsana kuvvet vermektedir.
2. Büzürk makamı: İnsana korku vermektedir.
3. Hicaz makamı: İnsana alçak gönüllülük vermektedir.
4. Hüseyni makamı: İnsana sükünet ve rahatlık vermektedir.
5. İsfahan makamı: İnsana hareket kabiliyeti, güven hissi vermektedir.
6. Kuçek makamı: İnsana hüzün ve elem vermektedir.
7. Neva makamı: İnsana lezzet ve ferahlık vermektedir.
8. Rast makamı: İnsana sefa vermektedir.
9. Rehavi makamı: İnsana beka(sonsuzluk fikri) vermektedir.
10. Saba makamı: İnsana cesaret ve kuvvet vermektedir.
11. Uşşak makamı: İnsana gülme hissi vermektedir.
12. Zirgüle makamı: İnsana uyku vermektedir" demiştir (Ak, 2006).

Eski Türk hekimlerinden Şuuri Hasan Efendi'nin Ta'dilü'l-Emzice adlı eserinde, bazı makamların, günün belirli zamanlarında olumlu yönde etkili olduğunu ifade etmektedir:

1. "Rehavi makamı: Yalancı sabah vaktinde etkili
2. Buselik makamı: Kuşluk vaktinde etkili
3. Büzürk makamı: Yatsıdan sonra etkili
4. Hicaz makamı: İkindi vakti etkili
5. Hüseyni makamı: Sabahleyin etkili
6. Irak makamı: Akşamüstü etkili
7. Isfahan makamı: Gün batarken etkili
8. Neva makamı: Akşam vakti etkili
9. Rast makamı: Güneş iki mızrak boyu iken etkili
10. Uşşak makamı: Öğle vakti etkili
11. Zirefkend makamı: Uyku zamanı etkili
12. Zirgüle makamı: Öğleye doğru etkilidir" (Altınölçek, 1998).

Türklerde ilk önemli müzikle tedavi ve merkezleri Osmanlılarda yapılmıştır. Orta Asya dönemine bakıldığında ise baksı olarak anılan şamanların müziği çeşitli hastalıkların tedavisinde kullandıkları görülmüştür. Müzikle tedavi faaliyetlerini devam ettiren baksılar Orta Asya Türklerinin arasında yaşamlarını sürdürmektedirler. Osmanlı döneminde ise İbn-i

Sina'nın etkileri devam etmiştir. Osmanlıda saray hekimi olan Musa Bin Hamun müzikle tedavi yöntemini çocuk psikolojisi hastalıklarını tedavi etmede kullanmıştır (Tanrıöver, 2010).

Enderun hastanesindeki çocukların müzik ile tedavi edildiği bilinmektedir. Çocuk hastalıklarını hangi makamın iyileştirdiğini Hekim başı Gevrekzade Hasan Efendi, Emraz-ı Ruhaniye'yi "*Negama-ı Musikiye*" adlı eserinde :

Buselik makamı: Kalça, baş ve göz ağrılarına iyi gelmektedir.

Büzürk makamı: Beyin, kulunç ağrıları ve kuvvetsizlik durumlarında kullanılmaktadır.

Hicaz makamı: İdrar yolu hastalıklarına iyi gelmektedir.

Hüseyni makamı: Karaciğer, kalp hastalıklarına iyi gelmektedir.

Irak makamı: Çocuktaki menenjit hastalığına faydalıdır.

Isfahan makamı: Zihin açıklığı vermektedir. Soğuk algınlığı, ateşli hastalıklarda kullanılmaktadır.

Neva makamı: Büluğ çağına ulaşmış çocuk, kalça ağrı ve gönül sevinci için kullanılan makamdır.

Rehavi makamı: Baş ağrılarına, burun kanamasına, felç ve balgam hastalıklarına iyi gelmektedir.

Uşşak makamı: Ayak ağrılarına ve uykusuzluğa iyi gelmektedir.

Zirefkend makamı: Felç ve sırt ağrıları için kullanılmaktadır.

Zirgüle makamı: Kalp, beyin, mide ve karaciğer hastalıklarına iyi gelmektedir." diyerek söz etmiştir (Güner, 2007).

ANİMASYONUMUZUN BÖLÜMLERİ

1.Ana sayfamız: Projemizin ana sayfası SwishMax programıyla hastanın başında onu müzik ve kurbanlarla iyileştirmeye çalışan insanların resmi, ortada kısımda 12 adet linkimizden oluşan astronomi burçların bulunduğu bir çark ve etrafında 5 konu (Bimarhaneler, Makamlar, Katalog, Enstrüman ve Kaynakça) linkimiz ve bizden size de oluşan gramofon linkimizden oluşmaktadır.

Resim 3.1. Animasyon Ana sayfası

2. Arayüzler:

2.1. Astronomik Burçlar Çarkı Sayfaları:

Resim 3.2. Anasayfa ve Astronomik Burçlar Çarkı (Kova Burcu=Neva Makamı)

Anayüz üzerindeki astronomi burçlarının üzerindeki resimlerden(12 adet) herhangi birine tıklandığında o burca ait müzik makamı ve hangi hastalıklara iyi geldiği, ne zaman

dinlenilmesi gerektiği ve alttaki sol anahtarına tıklandığında ise bu makamın müziği çalmaktadır.

2.2. Bimarhane Sayfası:

Resim 3.3. Bimarhane Sayfası

Bimarhane linkine tıkladığında öncelikle Osmanlı ve Selçuklu dönemindeki Bimarhanelerin adlarına ve sırsıyla bunların resim ve bilgilerine ulaşılmaktadır.

2.3. Makamlar ve Ensturman Sayfası

Resim 3.4. Makamlar ve Ensturman Sayfası

Makamlar arayüzünde burçlar arayüzündeki 12 makam haricinde 8 makama ait toplam 20 makama ait çeşitli müziklere makam linklerine tıklayarak ulaşılabilmektedir. Yanlarındaki yonca linki ile müzikler durdurulmaktadır. Enstürüman linki ile bu müzikler oluştulan müzik aletleri tanıtılmıştır.

2.4. Kaynakça ve Bizden Size Sayfası:

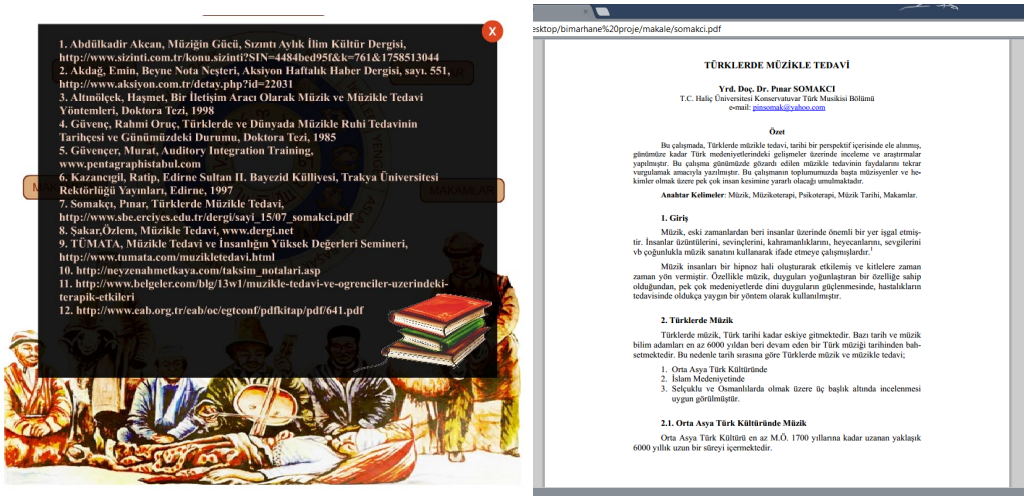

Resim 3.5. Kaynakça ve Makaleler

Kaynakça linki ile projemizde yararlandığımız bilimsel ve her türlü kaynak yer almaktadır. Ayrıca buradan konu ile ilgili bilimsel makalelere link verilmiş olup içeriğine ulaşılmaktadır.

2.4. Katolog Sayfası:

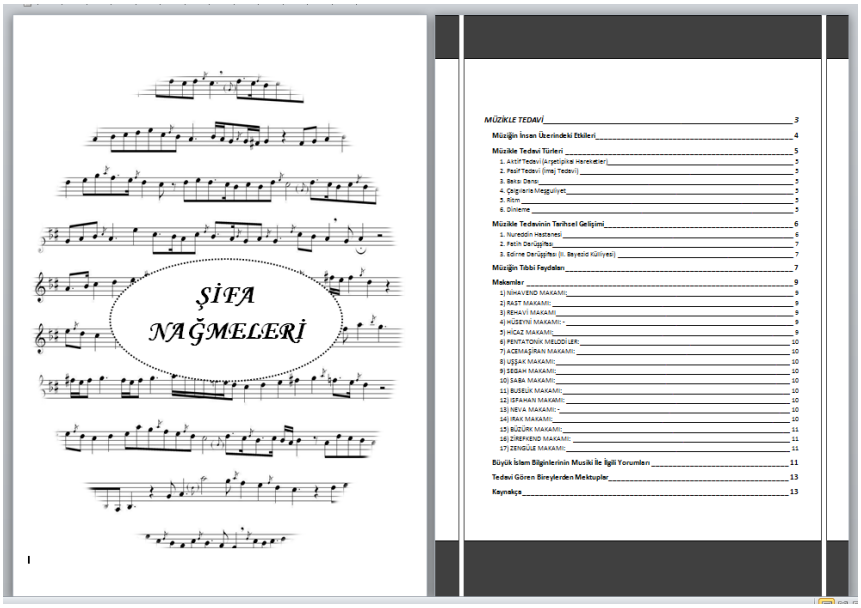

Resim 3.6. Katalog

Katalogda ise projemiz, müzik ve tedavi yöntemleri hakkında tüm bilgiler toplandı. Word programı kullanıldı ve kullanışlı bir içindekiler bölümü ile istenilen sayfaya ulaşılmaktadır.

2.5. Bizden Size

Bizden size gramofon linki ile ney çalan sınıf arkadaşımızın videosu ile gençlerinde musikiye ilgisi özendirilmesi amaçlanmıştır.

4. Sonuç ve Tartışma

Projemizle tarihimizdeki şefkat abideleri Bimarhanelerimizden yükselen şifa nağmeleri sayesinde; sevgi, merhamet, yardımlaşma, dayanışma, iyilik ve hoşgörü gibi değerlerimiz ve ruh sağlığımız konusunda farkındalık oluşturmak için bir eğitim materyali geliştirilmiştir.

Projemizle değerlerimiz ve kültürümüze katkı sağlayan Bimarhaneler ve müzikle tedavi ile ilgili her türlü dokümanı bir araya getirip, eğlenerek öğrenmeye katkı sağlayacak bir interaktif materyal oluşturulmuştur.

Bu proje ile günümüzde unutulmaya yüz tutan geçmişte atalarımızın uyguladığı müzikle tedavi yöntemini tanıtmayı ve günümüzde de uygulanabilirliğine katkı sağladığımızı düşünüyoruz.

Günümüzdeki tüketim kültürünün oluşturduğu pop kültürü ve müziği insanların ruh sağlığının bozulmasındaki en önemli faktörlerden biridir. Geçmişten günümüze aktarılan bu şifa nağmelerinin kültürümüze, değerlerimize ve ruhsal sağlığımıza katkıda bulunacağını düşünmekteyiz. Projemizle aynı zamanda genç nesillerin Bimarhaneleri ve mekanlarda kullanılan müzik ve tedavi yöntemlerini tanımalarına yardımcı olacaktır.

Materyalimiz hakkında öğrenci arkadaşlarımız ve öğretmenlerimizden olumlu dönütler alınmıştır.

5. Öneriler

İlaçla tedavinin yetmediği durumlarda, yardımcı bir tedavi unsuru olarak, geçmişten günümüze müzik ile tedavinin tanıtımı ders müfredatında yer almalıdır.

Türklerde bulunan Türk müziği ile yapılan müzikle tedavi yöntemleri ile bu anlamda gelişmiş olan ülkelerden alınacak müzikle tedavi yöntem örnekleri birbirleriyle ilişkilendirilip ülkemizde akademik eğitimler verilerek öğrencilere aktarılabilir.

KAYNAKÇA

Tural, S. (1992). Kültürel Kimlik Üzerine Düşünceler. Ankara: Ecdad Yayınevi.

Akbaş, O. (2004). Türk Milli Eğitim sisteminin duyuşsal amaçlarının ilköğretim II. kademedeki gerçekleşme derecesinin değerlendirilmesi. Yayınlanmamış Doktora Tezi. Ankara: Gazi Üniversitesi.

Ak, A. Ş (1997). "Avrupa ve Türk İslam Medeniyetinde Müzikle Tedavi Tarihi Gelişim ve Uygulamaları", Öz Eğitim Yayınevi, Konya.

Ak, A. Ş (1994). "XX. Yüzyıla Kadar Fransa'da Müzikoterapi Uygulamaları Ve Türk-İslam Tedavi Metodlarının Avrupa'ya Tesirleri". (Yüksek Lisans Tezi). Selçuk Üniversitesi/ Fen Bilimleri Enstitüsü, Konya

Karahan, S. (2006). "Tarihsel Süreç İçerisinde Türklerde Müzikle Terapi", Yüksek Lisans Tezi, İstanbul Üniversitesi, Sosyal Bilimler Enstitüsü, İstanbul

Somakcı, P. (2003). "Türklerde Müzikle Tedavi", Haliç Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Dergisi, Sayı 15, Yıl 2003/2 s.131-140.

Altınölçek, H. (1998). Bir İletişim Aracı Olarak Müzik ve Müzikle Tedavi Yöntemleri, Doktora Tezi,

Tanrıover, G. (2010). "The Methods Of Therapy With Music", Kayseri Fine Arts And Sports High School, E-Journal Of New World Sciences Academy 2010, Volume 5, Number 3, Article Number: D0020 p.150-156.

Güner, S. S (2007). "Müziğin Tedavideki Yeri ve Şekli", Karadeniz Araştırmaları Dergisi, Sayı 12, s.99-112.

Turabi, H. A, (2004). *Musiki,* İbni Sina. *İslam Felsefesi Klasikleri* Litera Yayıncılık İstanbul

Turabi, A. H (2015). "Gevrekzade, Müzikle Tedavi ve Amasya Darüşşifa Örneği", Amasya Belediyesi Yayınları, Amasya.

Arslan Terzioğlu, (2003). *Türk İslam Psikiyatrisinin ve Hastanelerinin Avrupa'ya Tesirleri*, İstanbul, s:22

Uludağ, S. (1976). *İslam Açısından Musiki ve Sema*, İrfan Yayınevi, İstanbul: S.25

Adasal, R. (1978). Bekir Grebene'nin *Müzikle Tedavi* adlı kitabına yazdığı önsöz, Ankara,VIII

Koç, E. (2019). Türk-İslam Medeniyetinde Müzikle Tedavi (Yüksek Lisans Tezi). Kırıkkale Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Müzik Anabilim Dalı, Kırıkkale

A Ağırakça (2008). *Avrupa'nın İslam Dünyasından İlmi İntihalleri*, Medeniyet Eğitim, İlim ve Kültür Derneği, http://www.medeniyet.org.tr/bulten/metinler.php?Kat_id=41.

Ak, Ş. (2007). Avrupa ve Türk İslam Medeniyetinde Müzikle Tedavi, s:77.

Bolak, O. (1950). "Hastanelerimiz: Eski Zamanlardan Bugüne Kadar Yapılan Hastanelerimizin Tarihi ve Mimari Etüdü", İstanbul, İstanbul Matbaacılık.

Cantay, G. (1992). Anadolu Selçuklu ve Osmanlı Darüşşifalan, Türk Tarih Kurumu Basımevi, Ankara.

Kemaloğlu, M. (2014). "Hikmet Yurdu", Düşünce-Yorum Sosyal Bilimler Araştırma Dergisi, Cilt 7, Sayı 13 , Ocak–Haziran 2014 s.289-301.

Acıduman, A. (2010). "Darüşşifalar Bağlamında Kitabeler, Vakıf Kayıtları ve Tıp Tarihi Açısından Önemleri - Anadolu Selçuklu Darüşşifaları Özelinde", Ankara Üniversitesi Tıp Fakültesi Mecmuası, 63(1).

Çoban, A , (2005). Müzik Terapi, Timaş Yayınları, İstanbul: s.27

Anonim, (1986). Müzik maddesi. İnterpress Yayınları, Büyük Larouse Cilt:16. , s.8490

Güvenç, O. R. (1985). *Türklerde ve Dünyada Müzikle Ruhi Tedavinin Tarihçesi ve Günümüzdeki Durumu*, İstanbul Üniversitesi Yayını, İstanbul:s.1

Şengül, E. (2008). Kültür Tarihi İçinde Müzikle Tedavi Ve Edirne Sultan II. Bayezid Darüşşifası (Yüksek Lisans Tezi). Trakya Üniversitesi, Sosyal Bilimler Enstitüsü, Edirne.

Somakçı, P. (2003). Türklerde Müzikle Tedavi, T.C. Haliç Üniversitesi Konservatuvar Türk Musikisi Bölümü, İstanbul.